

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Forslag til lov om forhøjelse af tobaksafgifter

vedtoges med 87 stemmer mod 75; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Forslag til lov om ændring i lov om forbrugsbegrænsende foranstaltninger
vedtoges med 157 stemmer mod 6.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Fortsettelse af første behandling af forslag til lov om et stabiliseringslån.

(Foregående forhandling findes i tidenden sp. 44, 115, 202 og 261).

A. C. Normann: Jeg vil gerne begynde med at tage en enkelt ting fra småtingsafdelingen først i forbindelse med det ærede medlem hr. Erik Eriksens bemærkninger. Det er dette møde i Tofflund, hvor vi ganske rigtigt havde en forhandling om grundskyld foranlediget af en leder i dagbladet Vestkysten. Jeg kan såmænd stort set vedgå referatet, således som det ærede medlem her oplæste det, men det var jo kun en halv snes linjer af en redegørelse, der tog ikke så få minutter, derfor er den noget mangelfuld. Jeg vil gerne bemærke, at et udtryk som „tåbelig“, anvender vi ikke i argumentationen mod hinanden i Guldagerkredsen, så det kan jeg ikke vedkende mig. Det, jeg tog afstand fra, var den stedlige retstatskandidats synspunkter om grundskylden. Det var i en diskussion om grundskyldskommissionens betænkning og de forslag, der deri var fremsat, og det, jeg betegnede som noget, jeg ikke syntes om — men altså ikke med ordet tåbelig — var navnlig dækningsreglerne, som vi var uenige om fra møde til møde. Men i øvrigt tror jeg ikke, det ærede medlem hr. Erik Eriksen mistænker mig for, sådan som det

fremgik af referatet fra Vestkysten, både at have sagt, at grundskyld var tåbelig, og på den anden side, som det også fremgik af referatet, at jeg var tilhænger af den. Alene af dette modsætningsforhold må det fremgå, at det var en meget kortfattet gengivelse af, hvad der skete, og derfor ikke på nogen måde fyldestgørende.

Så siger det ærede medlem hr. Erik Eriksen i forbindelse med spørgsmålet om regeringsdannelsen, at ingen kunne være uvidende om, hvad han ville med hensyn til regering. Nej, der var sikkert ingen i landet, der var uvidende om, hvad det ærede medlem helst ville, hvad det ærede medlem foretrak af de muligheder, der forelå, men der var én ting, vælgerne i landet var uvidende om, simpelt hen fordi det ærede medlem ikke havde været til at drive til at udtale sig om det, og det var, hvad det ærede medlem ville, når det alternativ var ryddet bort, at det ærede medlem skulle kunne få den regeringskonstellation sammen med de konservative, som han foretrak. Jeg har ikke under hele debatten forud for valget haft nogen mulighed for at forstå af det ærede medlems udtalelser eller af venstres blade eller af lederne i dem, at venstre under alle omstændigheder ville afvise muligheden af en rent liberal regering, i dette tilfælde en ren venstre regering, eller om det ærede medlem foretrak det, som nu blev resultatet, en helt anden regeringsdannelse i stedet for en venstre regering.

Hvad angår den saglige side af krisepolitikken, ser det for mig ud, som om oppositionen fremstiller det sådan, at vanskelighederne skal kunne afskaffes, uden at noget menneske egentlig skal yde noget bidrag dertil i form af byrder eller på anden måde. Antydningen af de to partiers egne planer tyder på, at det er sådan. Det, de to partier har antydnet, er først og fremmest ting, som vil medføre øgede omkostninger og renter og for deles vedkommende også med en tvivlsom værdi for opsparingen, i alt fald foreløbig, men måske nok med nogen sanerende virkning senere hen. Som jeg sagde det i går: der er en række enkeltheder i regeringens oplæg og i oppositionens skitser — hvis man kan kalde dem sådan — som der muligt kunne forhandles om i udvalget og eventuelt også bringes fælles resultater ud af.

[A. C. Normann.]

Inden jeg forlader dette punkt, må jeg sige, at jeg ikke er enig med det ærede medlem hr. Aksel Møller i, at tvangslånet ikke vil få temmelig hurtige virkninger. Det er min opfattelse, at tvangslånet, hvis det gennemføres i den skikkelse, hvori forslaget er fremsat, vil fremkalde endog meget hurtige virkninger. Jeg tror, det vil give lige så hastige virkninger som dem, det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen tilføjede afgiftslovene, simpelt hen af den grund, at de, der kommer ind under den ordening, straks vil begynde at tilrettelægge deres økonomi under hensyntagen til de ydelser, de nu kan forudse at de må præstere.

Endelig om selve de økonomiske planer dette, at jeg tror, vi alle sammen i går og i dag har lyttet med spænding for at komme til klarhed over, om de to oppositionspartiets økonomiske hensigter kan udtrykkes således over for folketinget, at de er til at tage og føle på. Forklaringerne har jo, som den højt-ærede finansminister sagde, været holdt i bred almindelighed, og det står for mig som en nødvendighed, som noget, man må kunne kræve af en opposition i denne situation, at den kommer med noget mere positivt, at vi mere detaljeret får ud af venstre og de konservative, hvad deres hensigter og planer er, at vi får så meget at vide, at der er grundlag at tage stilling på. Derfor vil jeg gerne spørge ordførerne for de to partier, om vi ikke kan vente en af de første dage, helst allerede på tirsdag, en skitse eller en redegørelse med en mere fast specifikation, således at der kan blive et virkelig holdbart grundlag for en saglig forhandling om oppositionens stilling.

Jeg vil gerne vende tilbage til spørgsmålet om regeringsdannelsen i forbindelse med forskellige bemærkninger, der er fremsat af ordførerne for de to oppositionspartier. Det ærede medlem hr. Aksel Møller sagde, at han troede ikke, at nogen, der kender det ærede medlem hr. Erik Eriksen, kan mene, at hans handlefrihed kan deponeres uden for ham selv. Jeg fremdrager det i forbindelse med alt det, der er sagt om uafhængighed i forbindelse med aftaler, i forbindelse med regerings samarbejde o. s. v. Eller udtalelsen om, at en ren venstre-regering ville være blevet fange hos det radikale venstre.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen har forstærket disse udtryk i en udtalelse til Aftenbladet, hvori han siger, at han ikke ville være „den pantsatte bonde-dreng“ hos de radikale. Nu er det jo ikke ordet „bonde-dreng“, det går på — da jeg lærte det ærede medlem at kende i vor ungdom, var vi begge lykkelige bonde-dreng, som for rundt i forsamlingshusene på Fyn og huserede på vore ungdomsforeningers vegne — men det er „den pantsatte“. Det er det, der interesserer mig i denne forbindelse.

Jeg må sige, at jeg synes, hele situationen omkring regeringsdannelsen ret stærkt viser én ting. Den viser en partiformand, der er pantsat endog med hud og hår, pantsat så afgørende til de konservative, at han synes helt at have afskåret sig fra at danne den liberale regering, som han anråbtes om fra næsten alle liberale kredse i landet. Det er altså en pantsætning, der batter noget, og det er den pantsætning, det ærede medlem har været og er udsat for. Man kan sige, at det er et pant, der er tinglyst. De konservative, der har det ærede medlem i pant, bekvemmede sig end ikke til at løsne pantet så meget, at det ærede medlem kunne danne en ren liberal regering, endsi-gav kongen det råd at kalde på det ærede medlem hr. Erik Eriksen til løsning af denne opgave. Nej, kan vi — sagde de konservative — ikke komme med, så alligevel hellere en H. C. Hansen-regering; de, der kender det ærede medlem hr. Erik Eriksen, ved, at hans handlekraft ikke lader sig deponere hos andre! Ak ja, sådan kan der være så meget.

Jeg synes også, at det ærede medlem hr. Aksel Møller burde have skånet sin partner for sammenligningen mellem det ærede medlem hr. Erik Eriksens skæbne og mordet i Finderup Lade. Det ærede medlem hr. Aksel Møller fandt jo anledning til at hente en historisk parallel til et afsnit af regeringsdannelsen, nemlig mordet på kong Erik i Finderup Lade; det synes jeg nu er mere end uretfærdigt over for det ærede medlem hr. Erik Eriksen. Jeg synes, det på det nærmeste er upassende at drage en sådan sammenligning. Det havde været en helt anden sag, om det havde været Erik Ejegod, der var tale om, så havde sammenligningen måske været bedre, men det var jo Erik Klipping. Nogle mener, at han fik sit tilnavn, fordi han beklippede

[A. C. Normann.]

mønterne, andre, at hans tilnavn betyder et klippet fåreskind, og Jydske Krønike beskylder ham for uretfærdig vandel, for at have tilranet sig kirkernes tiende og udarmet klostrene med sine heste og hunde. Der var dog undskyldende momenter i den tragiske handling oppe i Finderup Lade.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen siger, at han ikke er i tvivl om, at havde vi fået en ren venstre-regering, var venstre blevet afhængig af 14 radikale medlemmer; de ville nok hjælpe os [venstre] med den øjeblikkelige saneringsopgave, men derefter ville de styrte os på et for dem belejligt tidspunkt. Jeg kan ikke rigtigt se, hvilken forskel der skulle være på denne situation og den, der ville foreligge, hvis de konservative var med i regeringen. Den ville også kunne styrtes på et belejligt tidspunkt. Det er en risiko, som alle partnere i et samarbejde af denne art udsætter sig for, den samme risiko løber ethvert støtteparti. Jeg ved stadig ikke, hvordan det ærede medlem tænker sig at gøre sig uafhængig af andre partier. Vi har jo dog flertalsstyre. Vi taler, som om ethvert parti kan indgå aftaler med andre i og uden for regeringen og dog bevare sin uafhængighed.

Det er dog således efter gammel dyd og opfattelse, at kontrakter og aftaler binder os sådan, at vi ikke længere er så uafhængige på de områder, hvor vi har aftaler, og det må dog gælde alle parter. Det ærede medlem har tidligere takket det radikale venstre for loyalt samarbejde, og han ved bedre end de fleste, at de tilsagn, vi giver ham — jeg siger det over for ængstelsen ved tanken om, at vi skulle styrte en sådan regering på et for os belejligt tidspunkt — kan det ærede medlem stole på. Det tror jeg, det ærede medlem er fair nok til at erkende efter de erfaringer, han har gjort om samarbejdet med os.

For øvrigt er der da også andre troværdige venstremænd, der af erfaring kender til samarbejde med det radikale venstre, og som tør sige, at man kan stole på vore tilsagn. Det gælder bl. a. det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen, der på grundlovsdagen holdt en tale, i hvilken han meget stærkt — trods den beherskede form, han altid anvender — gik i rette med venstre, fordi partiet ikke ville danne den liberale regering, vi foreslog.

Det var ikke det ærede medlem hr. Thorkil Kristensens ord, men det ærede medlem sagde rent ud, at venstre burde have dannet en sådan liberal regering. Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen udtalte — jeg beder om tilladelse til et kort citat nu og et senere —:

„Det kunne vælgerne have ventet af os efter den fremgang, de havde givet os, så meget mere som kravet om en liberal regering var et hovedpunkt i partiets valgkamp.“

I forbindelse med det ærede medlem hr. Erik Eriksens påstand om vilkår, som vi vel nu efter hans sidste indlæg kan slå fast ikke er blevet stillet fra radikal side, vil jeg også gerne anføre, at det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen havde en opfattelse af vilkårsspørgsmålet i det hele taget, som afviger fra det ærede medlem hr. Erik Eriksens.

Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen sagde:

„Det er blevet sagt, at en ren venstre-regering ville have fået vanskelige arbejdsvilkår, men det ville en venstre-konservativ regering også have fået, måske endda vanskeligere, fordi den ville have mødt større modstand.“

Det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen følger til, at han i venstre forgæves har arbejdet for en sådan regering, som det radikale venstre ønskede, og han slår fast, at nu, da det endte, som det gjorde, er venstres magt blevet forringet. Derefter fortrøster det ærede medlem sig til, at gode argumenter stadig har deres vægt, og at venstre også nu kan få indflydelse, når det bringer frugtbare synspunkter ind i debatten. Og dette er rigtigt. Det er stadig rigtigt og bør altid være rigtigt. Også jeg tror, at venstre kan få en meget betydelig indflydelse; men vil venstre betrede de gode argumenters og de frugtbare synspunkters farbare vej i fremtiden? Det er spørgsmålet. Og det er i denne debat et ubesvaret spørgsmål. Det har vi ikke fået nogen erklæring om, og jeg er ikke fri for at føle det sådan, at den noget skarpe form, de to oppositionspartiets ordførere har anvendt i denne debat, nok kan give anledning til frygt for en gentagelse af de korslagte armes politik fra 1954 og 1955. Jeg ville meget, meget beklage, hvis de to partier besluttede sig til at vælge denne udvej.

Jeg siger rent ud, at jeg nødig ser, at venstres synsmåder herefter ikke skulle komme

[A. C. Normann.]

til at præge lovgivningen nu og da, men endnu mere må det vel beklages af den betydelige vælgerskare, som direkte ønsker at se oppositionspartiernes præg og stempel på lovene. Man kan jo svare mig, at man frygter for, at regeringsflertallet ikke vil tillade de to partier at sætte noget særlig tydeligt præg på lovene. Skal vi blot flytte kommaer, har det ingen interesse, siger det ærede medlem hr. Aksel Møller. Nej, det er rimeligt, men det er vel en selvfølge, at regeringen har interesse i et virkeligt samarbejde med oppositionen, så langt det overhovedet er muligt, så derfor synes jeg ikke, det ærede medlem behøver at gå ud fra den forudsætning, at han skal nøjes med at flytte kommaer.

Da det ærede medlem hr. Erik Eriksen var statsminister og stod over for skrappe indgreb i 1951 og 1952, havde han en opposition, der tog et medansvar for forligenes hovedindhold. Derved fik vi, der dengang var i opposition, en betydelig medindflydelse, og jeg tør sige, at venstre og de konservative kunne have fået en meget stor indflydelse på forligene i 1954 og 1955. Det er mit indtryk — og jeg tror, at alle, der kan huske forhandlingerne i efteråret 1954 og i marts måned 1955, har det samme indtryk — at hvis venstre ville have været med til at sætte sit præg på disse love, så var det en meget vid indflydelse, de kunne have fået i den retning, som deres vælgere ønskede; men så måtte man selvfølgelig afskrive den forestilling og det argumentationstema, at regeringen ikke kunne arbejde, og så havde man ikke bagefter så frimodigt kunnet kritisere de krisemidler, man ikke selv ville være med til at forbedre. Bortset fra det sagligt beklagelige i en opposition, der opgiver at gøre nytte i lovgivningen, fordi den ikke selv har føringen, så synes jeg også, at virkningerne, det kan få på vor parlamentariske sædvane, må virke afskrækkende. Hvis man gjorde en modprøve over for denne taktik, hvis man tænkte sig, at vi havde en venstre-konservativ regering, som stadig ville være en mindretalsregering, og det radikale venstre, socialdemokratiet og retsforbundet satte sig hen i et hjørne i folketinget og sagde: denne regering har vi mistillid til, den skal ingen love få gennemført ved vor hjælp — i stedet for at gå ind i et sagligt arbejde, hvad ville

resultatet da blive? Resultatet ville blive, at der overhovedet ikke kunne gennemføres noget fornuftigt arbejde i det høje ting. Resultatet ville blive, at vi ville komme til at marchere fra valg til valg hastigt følgende efter hinanden og uden chance for at gennemføre noget ordentligt arbejde mellem disse valg, og så ville det ikke være ret længe, før vælgerne ville komme og spørge: hvordan er det, folketinget opfører sig? Derfor håber jeg, at den øjeblikkelige misstemning, som får familiens medlemmer til at behandle hinanden lidt køligt endnu en måned efter hovedrengøringen i huset, snart må vige for et mere normalt forhold mellem oppositionens og regeringens partier.

Der har været talt både i går og i dag om blokdannelse og om de synspunkter, jeg derom havde fremsat. Det ærede medlem hr. Erik Eriksen har sagt det sådan i sit forsøg på at påvise, at det radikale venstre i den henseende ikke har givet klar besked til vælgerne: at vælgerne kan ikke se, at det ikke er blokdannelse, når socialdemokratiet og det radikale venstre arbejder sammen, men blokdannelse, når venstre og konservative gør det. Det, som venstres vælgere kan se, afhænger jo en hel del af, hvad partiets ledelse og partiets presse ønsker, de skal se, for det er noget, man kan bidrage til, at folk kan se noget mere, end de ellers kan.

I det socialdemokratisk-radikale samarbejde under den foregående regering har der dog ikke været tale om en blokdannelse i regeringen, den form for blokdannelse, vi stadig har advaret imod, og derfor kunne regeringen også nu og da samle tilslutning fra andre partier, også andre partier end det radikale venstre, undertiden også tilslutning imod det radikale venstres medvirken. Men jeg forstår ikke rigtig, hvorfor det ærede medlem minder om denne tilstand fra den foregående regerings tid, for sagen er jo den, at vi advarede også dengang mod en blokdannelse, som opdelt befolkningen og folketinget i to skarpt adskilte lejre. Vi opfordrede allerede dengang til en ren venstre-regering. Vi fik den ikke af samme grund som den, der gør, at vi ikke har fået den nu efter det sidste valg. Derfor må jeg sige, at jeg synes det bliver temmelig længe og på temmelig vigtige områder, venstre giver afkald på afgørende indflydelse i dansk politik. Venstres passi-

[A. C. Normann.]

vitet medfører i 1953 dannelsen af en socialdemokratisk regering, dets passivitet holder det i en årrække uden for indflydelse på krisepolitikken og den økonomiske politik, og dets passivitet medfører på ny i 1957 dannelsen af en anden regering end den, som venstre og dets vælgere ønskede.

Der har været fremsat historier her i dag om ræve og høns. Da det ærede medlem hr. Erik Eriksen fortalte sin lille historie, som jeg synes var morsom, kom jeg til at tænke på Benjamin Franklin — var det vist — der sagde: sovende ræv fanger ingen høns. Jeg minder om dette ord i forbindelse med disse fem års passivitet fra venstres side. Det kan måske være ganske godt at gøre sig klart, hvad det har kostet af indflydelse og mulighed for at gøre sig gældende på den måde, det må være partiets mål at gøre det. Jeg tror, at mange af de kloge og besindigste i befolkningen gerne ser en kursændring i denne henseende og håber, at der nu fra begge sider må blive udvist større vilje til samarbejde her i folketinget end den, der hidtil under denne debat er givet udtryk for af oppositionspartierne. Over for de forestående økonomiske opgavers alvor og over for forsøget på at få Danmark — og det vil vel i denne forbindelse især sige landbruget — placeret bedst og gunstigst muligt inden for de nye handelsområder tror jeg vi alle sammen må erkende, at vi er inde under det ansvar, som så alvorlige problemer rejser for Danmark, og at det er nødvendigt at se bort fra en hel del mindre hensyn.

Der er blevet talt om, hvad vælgerne kan forstå, og hvad de ikke kan forstå af det, vi foretager os herinde. Jeg tror, at hvis der er noget, vælgerne ikke kan forstå, er det dette, at helt uvedkommende hensyn hos et enkelt parti hindrer folketinget i at nå til enighed om det rette, ganske uanset hvem der i øvrigt sidder i regeringen.

Jeg skal slutte med at sige, at hvad denne debats hidtidige resultat angår, er spørgsmålet om partiernes, det vil her sige oppositionspartiernes, stilling til de økonomiske problemer ikke blevet bragt meget nærmere sin afklaring, hvad der er grund til at beklage, men det er en ting, der kan rettes op endnu.

Derimod synes jeg, at debatten, hvad angår regeringsdannelsen, har bragt en hel del klarhed. Den har bragt klarhed over, at der ingen politiske betingelser var stillet fra det radikale venstre; den har bragt klarhed over, at intet andet hindrede venstre i at danne en liberal regering end kræfter i partiet, der ikke lader sig bedømme udefra, og som jeg derfor skal undlade at tage stilling til.

Tholstrup: Vi fik hverken i går eller i dag svar på, hvordan man fra venstres og konservativ side ville skaffe dækning for statens udgiftsforpligtelser eller, sagt på en anden måde, det kasse-mæssige underskud. En gennemførelse af deponeringsforslaget ville blot genere folk, ikke give penge til dækning af kasse-mangelen, men derimod fordyre varerne. Retsforbundet har ingen interesse i at fordyre varerne i almindelighed eller udskrive én øre mere i skat, end hvad der mangler til dækning. Vi tror ikke på, at valutavanskeligheder kan modvirkes med andet end standsning af udpumpningen af penge — jeg kan godt sige falske penge — som ikke er resultatet af forudgående produktion. Hvad vil venstre og konservative gøre over for det kasse-mæssige underskud, fremkaldt af udgifter, som venstre og konservative selv har ansvaret for? Det synes jeg snart vi har krav på at få besked om.

Det ærede medlem hr. Erik Eriksen mente ikke, at retsforbundets vælgere kan føle sig tilfredse med det, der kom ud af det, og at det var i strid med retsforbundets valggrundlag. Indførelse af grundskyld har altid været retsforbundets hovedkrav, og det har vi ved enhver lejlighed lagt hovedvægten på i vore taler og i vore valgplacater. I den aktuelle situation har jeg i særlig grad lagt vægt på at få standset inflationen, og det har mine partifæller også gjort. Det er øjensynligt, at det er disse to ting, der er i forgrunden i det, man er blevet enig om.

Nu er jeg nok klar over, at venstre og konservative prøver at få det til at se ud, som om retsforbundet ikke har fået faste løfter fra sine regeringspartnere, og når jeg slår fast, at det har vi, og når den højt-ærede stats- og udenrigsminister ligeledes fastslår det bl. a. ved oplæsning af den

[Tholstrup.]

såkalde protokol, ja, så gentager venstre og konservative blot deres påstande. Klare tilkendegivelser gør intet indtryk, fordi de ikke passer ind i venstres og de konservatives taktik. Ved de møder, hvor vi har redegjort for forhandlingerne og for resultatet, har der været fuld tilfredshed i de kompetente forsamlinger og i de forsamlinger, hvor hundreder af medlemmer har deltaget. Der har ingen indvendinger været, der har ingen tvivl været om loyaliteten fra den anden side. Vi er altså tilfredse med løfterne, og vi har været tilfredse med forhandlingernes form og forløb, og vi tror på vore arbejdsfæller på de punkter, jeg nævnte. Der bliver så ikke andet at gøre end at vente og se. Andet kan jeg ikke sige, når vi skal stå her og diskutere, hvem der tror på løfter, og hvem der ikke tror på dem. Vi tror altså på dem.

Det ærede medlem hr. Aksel Møller sagde, at der manglede vejledning fra retsforbundet over for dets vælgere før valget. Retsforbundet har hævdet, at jordspørgsmålets løsning er fundamentet. Den praktiske politik, vi nu er gået ind i, opfylder vore ønsker i langt stærkere grad end de andre muligheder, vi havde. Hvilke af vore hovedkrav ville de konservative have hjulpet os til at gennemføre? Vel ikke kravet om toldnedsættelse, endsig grundskyld?

Jeg har forgæves søgt støtte for mine synspunkter vedrørende mælkeordningen hos de konservative. Med en enkelt undtagelse var der ingen mulighed for at vinde interesse for mine synspunkter — og det er det parti, der nu kalder sig liberalt. Det var to konservative handelsministre, der gennemførte mælkeordningen sammen med to konservative borgmestre, og det har også været de samme, der har fortsat den. Hvor er liberalismen henne? Hvorfor denne kritik af mig med hensyn til ting, som jeg ville gennemføre, men som de konservative ikke ville være med til? Men som sagt: må vi nu få at vide, hvordan en regering

af venstre og konservative ville have dækket kasseangelen, det er det, som er det væsentlige.

Jeg kan videre om mælkeordningen, som de herrer interesserede sig så stærkt for, idet der direkte blev stillet spørgsmål derom, sige, at min opfattelse fortsat er udtrykt ved min stillingtagen i kommissionen, og herom må jeg henvise til betænkningen. Vent i øvrigt og se.

Men hvad med de konservatives egen vejledning eller vildledning før valget, hvor de agiterede for at unddrage staten de 400 mill. kr., som statsregnskabet viste i overskud, uden at skele til de 800 mill. kr., som forpligtelserne beløber sig til? Hvad ligner det i hele valgkampen at køre rundt med, at staten har et overskud på 400 mill. kr., hvorfor vi ikke behøver at opkræve de sidste 400 mill. kr., når der mangler 800 mill. kr. til at dække lånetilsagn og andre forpligtelser med? Vil det sige, at det ærede medlem hr. Aksel Møller ikke anede den rette sammenhæng, eller vil det sige, at han bevidst søger at vildlede befolkningen? Kan vi få besked her i dag om, om det ærede medlem ikke ved, at der mangler 400 mill. kr. til at dække det kassemæssige underskud med. Det vil vi gerne have klar besked om, og hvis det ærede medlem indrømmer, at han er klar over, at der mangler 400 mill. kr., vil han så være så venlig at meddele, hvordan han vil fremskaffe dem? For det hjælper ikke noget med deponeringsordningen, den giver som sagt ingen penge i statskassen.

Stats- og udenrigsministeren (*H. C. Hansen*): De bemærkninger, der er gjort her i eftermiddag af oppositionens ordførere, kan, så vidt jeg selv kan vurdere det, ikke give mig anledning til nogen videre modbemærkninger. Jeg kan ikke se, at der i de betragtninger, der er gjort gældende af det ærede medlem hr. Erik Eriksen, er rokket ved mine grundsynspunkter omkring regeringsdannelsen, som jeg gjorde gældende i formiddags. Man må egentlig nå til den opfat-

[Stats- og udenrigsministeren.]

telse, at det ærede medlem mener, at han fremtidig kun vil danne en regering, hvis han har et flertal bag sig af venstre og de konservative. Det er da i hvert fald et standpunkt, skal vi sige et fremtidsperspektiv. Hvor lang tid det kan tage for det ærede medlem at nå målet, er hans overvejelse, såvel som det kan være andres overvejelse. Jeg skal ikke beskæftige mig med hele denne sag.

Det, som står tilbage, er ikke spørgsmålet om, hvad det ærede medlem hr. Erik Eriksen ofrede lang tid på, hvad en proprietær Møller har sagt, og hvad der har stået i et referat i Vestkysten. At man overhovedet skal tage et sådant spørgsmål op indendørs i tinget under en sådan debat, begriber jeg for mit vedkommende ikke, men det er ikke mit anliggende, så jeg kan nøjes med at gøre denne korte bemærkning herom. Jeg skal heller ikke blande mig i, hvad der skal genudsendes i radioen, eller hvad der ikke skal. Jeg opfatter det mere som spøgefuldheder, man skal aflevere i forbindelse med henvisning til fortiden. Heller ikke fodbolddebatten kan optage mig, som vel omtrent er den eneste sagkyndige af dem, der har deltaget i debatten indtil nu, på dette område. Jeg skal ikke begynde nogen debat om, hvorvidt det er et landhold, der er blevet etableret, eller et udmærket klubhold. Det er i hvert fald — det tror jeg nok skal vise sig — et hold, der er i stand til at samarbejde, og det er den første forudsætning for, at der kan komme noget ud af tingene, så lad det være, hvad der kan siges om denne sag.

Det, der står tilbage, er nu, da hele valgkampen og valgkampens efterslæt er blevet gennemtrawlet, bortset fra de bemærkninger, som mine medkontrahtenter i regeringen fra de to andre partier mener at måtte sige dertil, efter mit skøn det praktiske, saglige arbejde. Her forstod jeg på det ærede medlem hr. Aksel Møller, at han stillede det spørgsmål, om regeringen ville opgive tvangslånet, som han kalder det — så vidt jeg ved, hedder det i lovforslaget stabiliseringslånet, men all right, slagord har deres berettigelse og hensigt. Jeg vil gerne sige, hvad jeg har sagt i formiddags, at regeringen ser gerne et samarbejde med oppositionspartierne og en saglig drøftelse

af de synspunkter, som oppositionspartierne mener at kunne fremføre.

Derfor ser regeringen også gerne, at der, som det også er blevet anført af det ærede medlem hr. A. C. Normann, på tirsdag i det udvalg, som nedsættes, kommer til at foreligge mere end de almindeligt holdte vendinger fra venstre og de konservative om de ting, de har fremført her i dag. Naturligvis kan det ærede medlem hr. Aksel Møller ikke forvente, at regeringen opgiver sine planer, at regeringen på forhånd vil sige til det ærede medlem: vi frafalder dette og hint under de og de eventuelle betingelser. Det er en utænkelig tanke. Der er en regering her, som har mulighed for at gennemføre, hvad den mener er rigtigt at gennemføre. Det er nu engang dens styrke og pligt. Denne regering indbyder til samarbejde, indbyder til en debat om disse ting og indbyder til et forsøg på mellem det, oppositionen mener at måtte fremføre, og det, regeringen har fremført, at finde en mellem linje, som er forsvarlig, og som er acceptabel. Det må man prøve på. Det kan ikke nytte, at oppositionen vil prøve på at diktere regeringen ind i en ydmygelses situation, for det behøver regeringen ikke at acceptere, og det vil den ikke acceptere.

Hvis der er et rent grundlag at forhandle på, synes jeg, der er en basis, hvorpå der kan bygges, men så må det vise sig i det udvalgsarbejde, der skal udføres; det har ikke vist sig indtil dette øjeblik — beklageligvis. Hvis de to partier havde ønsket at få spørgsmålet om forbrugsafgifterne udsat i udvalget for nærmere at kunne forhandle om helheden, havde de kunnet ønske det, men de har ikke ønsket det. Det er sandheden derom. Hvis de skulle ønske under de videre forhandlinger at gå ind i en saglig debat, er de velkomne. Jeg håber, der vil vise sig en saglig medarbejdervilje hertil. Er den ikke til stede, må regeringen gennemføre sine forslag og gøre sit arbejde. Sådan er nu engang vilkårene. En flertalsregering har pligt til og mulighed for at gøre arbejdet, men denne regering indbyder oppositionen til et samarbejde, og jeg håber, at et sådant samarbejde kan etableres.

Økonomiministeren (Bertel Dahlgaard):
Kun nogle få bemærkninger. Det ærede medlem hr. Erik Eriksens udtalelse inde-

[Økonomiministeren.]

holdt jo mest smådrillerier og ikke meget sagligt, men der var dog enkelte ting af interesse, der kan give anledning til et par ord.

Som det er nævnt, blev det nu endelig kapitelfæstet, at det radikale venstre ikke har stillet nogen betingelse for samarbejde med en ren venstre-regering.

Der er et par andre ting, som det ærede medlem hr. Erik Eriksen og andre inden for hans parti stadig søger at tilsløre; jeg vil gerne fjerne dette slør. Det ærede medlem brugte i dag det udtryk, at der var ingen, der forud for valget var i tvivl om, hvad venstre ville efter valget, derfor forstået en venstre-konservativ regering. Udtalelsen virker jo fuldkommen forbløffende.

Jeg skal ikke opholde mig længe ved, hvad et så prominent medlem af venstre som det ærede medlem hr. Axel Kristensen sagde om den ting. Det var den 2. februar i år under en diskussion med mig, at det ærede medlem sagde, at venstre gik til dette valg fuldkommen frit stillet med hensyn til, hvilken regering der skulle dannes. Det ærede medlem fremsatte som sin opfattelse, at han gerne så samarbejde i en regering med det konservative folkeparti. Han føjede til — hvis jeg må citere —:

„Og man kan ikke forlange, at vi skal acceptere på forhånd det standpunkt, at et parti som det konservative folkeparti, som jeg ikke er enig med i alle ting og for eksempel naturligvis er meget mere beskyttelsesvenlig end jeg nogen sinde kan acceptere — jeg kan ikke på forhånd — trods dette — forpligte mig til, at jeg ikke skulle søge al den støtte, venstre kan få hvor som helst, for den rigtige politik, som skal føres.“

Jeg har et andet meget talende udtryk for denne situation. Et andet medlem af venstre, det ærede medlem hr. Henry Christensen, var i den grad interesseret i, at der skulle være mulighed for dannelse af en ren venstre-regering med radikal støtte, at han endog i sin valgkreds lovede 2 kr. til den radikale kandidat, hvis han ville tilsige ham, at man ville være loyale over for en kommende venstre-regering. Det gjorde den radikale kandidat, hvorefter det ærede medlem hr. Henry Christensen triumferende sagde — hvis jeg må citere —:

„Jeg fastslår herefter, at der fra radikal side er tilsagn om at anbefale en ren venstre-regering, hvis der ikke kan dannes samlingsregering.“

Det er måske ikke underligt, at jeg synes, det ærede medlem hr. Henry Christensen, som jeg sætter megen pris på, så lidt slukøret ud efter de forhandlinger, der har været ført.

Den anden ting, jeg har villet sige, er, at det ærede medlem hr. Erik Eriksens udtalelser jo viste, at han ikke har kunnet påvise for vort vedkommende nogen uoverensstemmelse mellem det, vi har sagt før og efter valget. Den radiotale, jeg holdt, svarer nøje til grundlaget for den nuværende regerings dannelse. Den indeholdt ikke, så lidt som venstretalen, noget om midlertidig kriselovgivning. Vi husker, at det ærede medlem hr. Thorkil Kristensen dengang meget rigtigt udtalte, hvad jeg ikke bebrejder ham, at det ikke var muligt forud for valget at udtale sig i enkeltheder om eventuelle ekstraordinære foranstaltninger. Men alt, hvad der fra min side blev sagt over for befolkningen, er i overensstemmelse med det grundlag, denne regering er dannet på.

Endelig et sidste eksempel, som jeg gerne vil have gentaget, fordi det vel ikke kan benægtes, at hvad der fra det radikale venstres side er sagt her i salen forud for valget, nogenlunde må tages som et udtryk for, hvad det radikale venstre mente at kunne stå inde for i den kommende tid.

Det blev sagt af mig den 11. april i år, og det står i Folketingstidende 1956-57, sp. 3976:

„... efterhånden som valget nærmer sig, er det, som om man får brug for noget, der kan øge modsætningerne. Så skal befolkningen med vold og magt bibringes den opfattelse, at den står adskilt i to uforenelige blokke, hvoraf den ene skal sejre over den anden og påtrykke den sin vilje.“

Jeg vil gerne sige meget stærkt, at det radikale venstre i den nuværende situation for landet er bestemt modstander af denne tankegang; den får man ikke vor tilslutning til. Når valget er forbi, vil vi få at se, at her går ingen vej. Hvad der så skal komme, når valget er forbi, hvilken regering der

[Økonomiministeren.]

skal udgå af valgets resultat, kan ingen på forhånd sige, men en kampregering kan det under ingen omstændigheder blive.“

(*Afbrydelse*: Det er det jo blevet!). Nej, der er ikke kommet nogen kampregering; det er muligt, der er kommet en kampopposition — det skal vise sig i de kommende dage.

Ingen har været i tvivl om, hvad der mentes med disse ord fra vor side. Den tilstand, man tilstræbte: en opmarch af alle liberale og såkaldt liberale, d. v. s. de mest konservative her i landet, på den ene side og socialdemokrater alene på den anden side, en opmarch af to skarpt adskilte fronter, der står i kamptilstand over for hinanden, vil vi ikke være med til. Det har vi aldrig villet — det sagde vi atter forud for valget. Og når vort standpunkt altid har været dette, er det, fordi vi anser det for den mest ulykkelige udvikling for vort land, hvis der sker en politisk opdeling, en politisk grøftegraving, der bygger på ideologiske fraser, hvor konservative kaldes liberale og socialdemokrater gøres til mennesker, man ikke kan være i stue med, samtidig med at ethvert praktisk menneske, både i denne sal og udenfor, i øvrigt ved, at vi her i landet simpelt hen tvinges til at tale os til rette, simpelt hen tvinges til at bygge bro mellem modsætningerne.

(Kort bemærkning).

Henry Christensen: I anledning af den højtærede økonomiministers oplysning om en lille episode fra valgkampen i Hillerødkredsen kan jeg bekræfte, at det er rigtigt, at jeg ved en række af vælgermøderne spurgte min radikale modkandidat om hans stilling til det spørgsmål, som optog mange vælgere: regeringsdannelsen efter valget. Det er også rigtigt, at der gik mange aftener, hvor jeg ikke fik noget svar; jeg fik først svaret, da jeg lovede 2 kr. for det — så blev den radikale kandidat mere villig til at svare. (*Afbrydelse*) ... Ja, jeg skal komme tilbage dertil.

Jeg var meget omhyggelig med formuleringen af mit spørgsmål. Jeg spurgte udtrykkeligt den radikale kandidat: når den situation efter valget forelå, at der

skulle dannes regering; hvilken person ville det radikale venstre så anbefale eller råde Hans Majestæt Kongen til at rette henvendelse til? Det var med forsæt, jeg stillede spørgsmålet sådan. Min radikale modkandidat svarede da, efter lang tids overvejelse: Erik Eriksen.

Det må vist være rigtigt at sige, at det løfte holdt det radikale venstre i hvert fald ikke — og jeg har vel egentlig krav på så at få de 2 kr. tilbage.

Økonomiministeren (Bertel Dahlgaard): Ja, jeg deltog jo ikke i det vælgermøde, men derimod har jeg læst om mødet i venstres valgavis. Ifølge den formede diskussionen sig således:

„Henry Christensen: Vil de radikale støtte en liberalt indstillet statsminister, hvis en samlingsregering ikke opnås? Hvis De, hr. Hauge, svarer ja på dette spørgsmål, så får De 2-kronen. Hauge: Vi vil først se resultatet af valget. Henry Christensen: Men når De så har set resultatet og set, at en samlingsregering ikke kan realiseres, vil De så anbefale en regering Erik Eriksen? Hauge: Ikke hvis de konservative skal med. Henry Christensen: Men så en ren venstre-regering? Hauge: Ja. Henry Christensen: Værsgo, her er 2-kronen“.

Derefter kom det ærede medlem med den triumferende udtalelse, at nu var det endelig godtgjort, at det radikale venstre ville være loyalt over for en kommende ren venstre-regering. Og det er det stærke udtryk for, at det radikale venstres stilling forud for valget og efter valget har været den samme.

(Kort bemærkning).

Henry Christensen: I modsætning til den højtærede økonomiminister deltog jeg altså i mødet. Desværre har jeg ikke her hos mig det referat, der stod i Nordsjællands Venstreblad, men jeg opfordrer den højtærede minister til at læse referatet i det blad. Det gengiver mere korrekt og i overensstemmelse med, hvad jeg før oplyste, hvad der faktisk skete på mødet. (*Økonomiministeren* [Bertel Dahlgaard]: Det var Deres egen valgavis, jeg citerede!). ... Det er ikke min; jeg har ikke udsendt den pågældende avis. Jeg har oplyst den højtærede minister om,

[Henry Christensen.]

hvad jeg betalte de 2 kr. for, og hvis jeg har ret, håber jeg, at netop økonomiministeren vil hjælpe mig til at få de 2 kr. tilbage.

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Jeg skal ikke blande mig i debatten, men jeg føler mig til en vis grad medskyldig. Hvis det ærede medlem er i nød, er de 2 kr. til udbetaling hos mig.

Minister Viggo Starcke: Der er jo det med avisreferater, at de ikke altid er gode historiske kilder. Hvad nu angår den lille avis-historie, hvor det ærede medlem hr. Erik Eriksen og jeg er uenige om, hvad der stod i Vestkysten, og hvad der var blevet sagt i Varde af proprietær P. Møller fra Rydbjerg, kan jeg meddele, at proprietær Møller er til stede her i bygningen i dag, og han bekræfter fuldt ud, hvad jeg sagde: at på mødet i Varde nævnte han overhovedet ikke ordene „hemmelig protokol“. Han omtalte, at under de forhandlinger, der stod på, var der nedfældet en gentlemen's agreement, men at den ikke kunne offentliggøres, før regeringserklæringen forelå. Og for en sikkerheds skyld har proprietær Møller henvendt sig til lærer Paabøl fra Outrup, J. C. Christensens barnebarn, som fuldt ud bekræfter P. Møllers udtalelse og siger, at referatet i Vestkysten var misvisende, måske perfidt. Dette kan så måske diskuteres videre i Vestkysten eller i andre egnede organer.

De to oppositionsordførere har ventileret den tanke, at man skulle genudsende radio-diskussionen eller fjernsynsdiskussionen. Det ser jeg meget gerne; jeg står ved hvert ord, jeg har sagt dér, og mit mål og mine fremtidsløfter ligger ganske uforandrede i dag. Jeg er imod skatter, jeg er imod afgifter, men enhver, der hørte denne tale, vil også erindre, hvad jeg sagde om grundskyld, hvorledes jeg omtalte den nuværende højt-ærede statsminister og hans nedsettelse af grundskyldskommissionen, hvordan jeg fremkom med citater af Stauning, af Smørum og af Hartvig Frisch. I disse antydninger ligger meget tydelig en linje, som er fuldendt i de forhandlinger, der har fundet sted efter valget.

Jeg kunne også være interesseret i, at det blev gentaget, hvad den konservative ordfører under fjernsynsdebatten, det ærede

medlem hr. Aksel Møller, sagde. Han sagde nemlig praktisk talt ingen ting, men han sagde det elegant, og derfor var det behageligt at høre på; men politiske realiteter var der intet, intet af. I dag har det ærede medlem hr. Aksel Møller været knap så elegant. Han taler med et nærmest gruppvakt udtryk i ansigtet, og det, der ligger bagved, er formodentlig dels dette, at han har kikset bolden, dels dette, at grundskylden nu toner frem i horisonten som en virkelighed, og dels dette, at talen om det konservative partis liberalisme er blevet afsløret. Jeg skal bare nævne en eneste lille kendsgerning; fra det konservative folkepartis side faldt der efter valget og inden regeringen var blevet dannet ingen henvendelse sted til det mest liberale parti, nemlig retsforbundet. Det afspejler det konservative folkepartis reelle interesse i liberaliseringen.

Når jeg siger, at det konservative folkeparti har været med til at kikse bolden, så er det, fordi bolden nu ligger lige foran grundskyldsmålet. Det ærede medlem mente, at jeg måske kunne fungere som linjevogter. Jeg skal dertil sige, at linjen i en politik er ikke det ringeste, det er en meget vigtig ting; men ellers kan jeg i al beskedenhed oplyse, at i min ungdom, da jeg spillede på den grønne bane, spillede jeg center-halfback.

Summa summarum er dette, at under en venstre-konservativ regering ville man ikke kunne vente noget som helst fremskridt på det jordpolitiske og det grundskyldspolitiske område, hvorimod man under denne regering kan vente store og afgørende fremskridt på dette område. Med hensyn til liberaliseringspolitikken ville man efter det, der forelå før valget og indtil regeringen var dannet, ikke have kunnet vente noget fremskridt på liberaliseringsområdet. Men under den nuværende regering kan man, efter det, som regeringserklæringen indeholder, vente dog antagelige fremskridt på liberaliseringsområdet.

Endelig det kriminelle punkt: afgifterne. Dér kan man under den nuværende regering, således som forslagene viser, vente afgifter på de og de beløb, men under en venstre-konservativ regering — det var den almindelige forventning ude omkring i landet — ville de skatter og afgifter, man kunne vente, være blevet meget, meget

[Minister Viggo Starcke.]

større. Da en regerings politik må betragtes som en helhed, kan det ikke undre hverken venstre eller de konservative, at retsforbundet er trådt ind i denne regering, i den regering, hvori vi står, i den regering, hvori vi vil arbejde.

(Kort bemærkning).

Erik Eriksen: Det er meget begrænset, hvad man kan nå i en kort bemærkning. Når det ærede medlem hr. A. C. Normann nævner, at man ikke vidste, om jeg, når venstre-konservative alternativet var ude af spillet, ville danne en ren venstre-regering, så må jeg sige til det ærede medlem: man vidste udmærket besked med dette; det blev allerede nævnt under debatten i tinget, før vi gik ud i valgkampen.

Må jeg dernæst sige til den højtærede økonomiminister, at jeg siger jo ikke, at det radikale venstre har stillet betingelser for en ren venstre-regering; jeg har peget på de konsekvenser, som ville flyde deraf.

I øvrigt må jeg hævde, at det radikale venstres stilling er mærkelig. Der er ingen logik i den, heller ikke på dette område. Man går til valg på kravet om den stærkest mulige regering repræsenterende de flest mulige, og så ender man med at forlange, at de færrest mulige skal være med i en regering. Det er der ingen logik i. Og må jeg tilføje til den højtærede økonomiminister, at det er dog ikke helt almindeligt at opfordre en mand til at søge dannet en regering, men derefter hindre ham i at tage de partier og de personer med, som han mente måtte gøre den stærkest tænkelige.

Endnu en bemærkning til den højtærede økonomiminister, som påstår, at han ikke har sagt noget før valget, som er i modstrid med det, der sker nu. Jeg beder den højtærede minister læse det citat, jeg i går fremdrog om skatterne, og hvori den højtærede minister udtalte sig til sine kandidater på mødet i Nyborg og fastslog, at den samlede beskatning ikke måtte forøges. Det mener jeg er en forskel.

Må jeg sige til den højtærede statsminister, at det er ikke mig, der har indført proprietær Møller i debatten, det er den

højtærede minister uden portefølje hr. Viggo Starcke. Den højtærede minister beklagede sig over, at der blev bragt så mange historier til torvs om retsforbundet, og under sin omtale af referatet i Vestkysten sagde den højtærede minister, at protokollen ikke med et eneste ord var nævnt på det pågældende møde. Jeg står her med det pågældende referat, som viser, at mange mennesker stillede spørgsmål om protokollen, og der blev svaret på, hvad der stod i denne, så vidt den pågældende vidste besked. Det er ikke noget, en referent kan finde på af sig selv. Ingen vidste noget om protokollen dengang. I øvrigt vil jeg minde ministeren om, at man dagen efter i Vestkysten kunne læse følgende — jeg beder om tilladelse til et citat, og så skal jeg slutte —:

„Proprietær P. Møller, Rydbjerg, der er medlem af retsstatspartiets bestyrelse, har henvendt sig til os med følgende udtalelse i tilslutning til Vestkystens referat af hans udtalelse om den hemmelige protokol.“

Så kommer det:

„Jeg har ikke sagt, der er en hemmelig protokol, men en protokol, vi ikke måtte omtale før ratificeringen.“

Må jeg spørge: hvad forskel er der på en hemmelig protokol og en protokol, der ikke må omtales? Så siger hr. Møller videre:

„Nu er den ratificeret, og nu er den ikke hemmelig længere. Vi måtte ikke skrive den af og ikke offentliggøre indholdet, førend den var ratificeret.“

Bladet spørger:

„Må vi låne den?“

Og hr. Møller svarer:

„Det kan jeg ikke tænke mig der er noget til hinder for.“

Må jeg så spørge, om den højtærede minister stadig vil påstå, at hr. Møller ikke har omtalt protokollen? Hr. Møller henvender sig til bladet efter at have læst referatet og kommer med denne tilføjelse, som jeg her har citeret noget af. Hvis hr. Møller ikke var tilfreds med denne tilføjelse og det spillede så stor en rolle for retsforbundet, vil jeg gætte på, at hr. Møller havde henvendt sig til Vestkysten og beklaget sig. Jeg har altså ment, at den pågældende

[Erik Eriksen.]

medarbejder skulle renses, og jeg mener, han er blevet det efter det, jeg har oplyst her.

Så skal jeg i øvrigt slutte med at sige, at den højtærede minister uden porteføljes øvrige udtalelser om retsforbundets stilling skal jeg lade stå ved deres værd. Jeg mener, de taler for sig selv.

(Kort bemærkning).

Aksel Møller: Jeg forstår, at vi i løbet af tirsdagen kan vende tilbage til det spørgsmål, der vedrører problemerne omkring selve tvangslånet og de økonomiske virkninger deraf, og de spørgsmål, det ærede medlem hr. Tholstrup stillede derom.

Jeg vil gerne i øvrigt sige til det ærede medlem, at han har uret, når han taler om mælkeordningen, som han gør. Det ærede medlem kan slå efter i Folketingstidende og se, at det konservative folkeparti sammen med ham stemte imod mælkeordningen, da den var til revision.

Dernæst vil jeg til den højtærede statsminister — og det er for så vidt det, der interesserer mest i situationen — gøre nogle bemærkninger til det, han sagde om samarbejdsvilkårene mellem den flertalsregering, vi nu har fået, og den opposition, der står deroverfor. Den højtærede minister finder ikke, at der i det, vi har sagt, særligt er givet udtryk for samarbejdsvilje. Her vil jeg allerførst gøre en bemærkning til den højtærede ministers udtalelse om, at oppositionen godt — sådan forstod jeg ham — kunne have fremsat ønske om at få vedtagelsen af forbrugsafgifterne udsat, så ville den have fået sit ønske opfyldt. Jeg har imidlertid det indtryk, og jeg vil gerne rettes, hvis jeg tager fejl, at den højtærede stats- og udenrigsminister for nogle få dage siden opfordrede oppositionen til ikke at lægge nogen hindringer i vejen for behandlingen af forbrugsafgiftslovene og at hjælpe til, at de kunne komme igennem, uden at man påberåbte sig fristernes overholdelse. Vi ved jo, hvor delikate forbrugsafgifter er, og da der var et flertal for at gennemføre dem, kunne den højtærede statsminister jo med en vis ret appellere til oppositionens loyalitet på dette område. Men hvordan den højtærede stats-

minister så kan nå til det resultat, at vi i dag skulle have bedt om at få udsættelse, har jeg svært ved at se.

Den højtærede statsminister mente, at mine bemærkninger om opgivelse af tvangslånet, eller hvis det passer ham bedre, så lad mig i denne korte bemærkning kalde det stabiliseringslånet, var et forsøg på at bringe regeringen i en ydmygende situation. Det er det ikke. Men det store problem for en opposition, som nu første gang møder en ny flertalsregering i Danmark, må jo være, om der skal føres forhandlinger, eller om oppositionens rolle skal være den, at den kan få lov til at rette enkeltheder i regeringens forslag, men ikke rette sigtet, ikke få regeringen til at føre en anden politik. Da vi nu altså har den opfattelse, at den politik, regeringen vil føre, sådan som den er udtrykt i de lovforslag, der er fremsat, er forkert, at den fører bort fra det mål, regeringen har stillet sig, bort fra en løsning af den opgave, som det danske folk nu må have løst, er det dog en rimelig ting, at oppositionen spørger: er det muligt, at dette tvangslån kan opgives?

Den højtærede økonomiminister hr. Bertel Dahlgaard hævder jo, at det ikke er nogen kampregering, der er kommet ud af den regeringsdannelse, der har fundet sted, men den højtærede minister har vist desværre ikke længere noget herredømme derover, for hvis den højtærede minister havde noget herredømme derover — han ville måske have et væsentligt herredømme, hvis han havde holdt sit parti i rum sø, sådan som han har gjort gennem mange år — tror jeg, at han ikke ville have været så forsigtig ved denne lejlighed med at lade være med at sige det, man venter af ham, nemlig at tvangslånet udmærket vel kan erstattes, og måske mener han oven i købet bør erstattes af en anden politik, en politik, som oppositionen gerne har villet antyde og gennem sine antydninger muliggøre en forhandling om.

Økonomiministeren (Bertel Dahlgaard): Det ærede medlem hr. Aksel Møller har jo både i går og i dag fået fuld besked af mit partis ordfører med henblik på det spørgsmål, han rettede her.

I anledning af det ærede medlem hr. Erik Eriksens udtalelse vedrørende skatte-

[Økonomiministeren.]

problemet, der var omtalt i det såkaldte Nyborg Strand program, vil jeg gerne sige, at det ærede medlem ved jo udmærket, at bestemmelserne deri tog sigte på den almindelige økonomiske politik fremetter og aldeles ikke på spørgsmålet om de ekstraordinære foranstaltninger, som eventuelt skal gennemføres over for valutakrisen.

Det ærede medlems bemærkninger om regeringsdannelsen tyder på, at det ærede medlem virkelig vil fastholde, at 75 medlemmer af det høje ting skulle have ret til at diktere, hvilken farve, hvilke partier der skal sidde i den regering, der dannes. Jeg vil indstændigt henstille til det ærede medlem ikke oftere, som det forekommer mig man har været inde på, at gøre forsøg på at forfuske den forfatning, som vi begge har et meget stort ansvar for.

(Kort bemærkning).

A. C. Normann: Hvis jeg forstod det ærede medlem hr. Erik Eriksen rigtigt, vil det ærede medlem nu sige, at han forud for valget har givet vælgerne besked om, at venstre ikke ville foretrække en ren venstre-regering fremfor f. eks. den regering, vi nu har fået, eller en anden regering.

Jeg sagde, at jeg ikke nogen steder havde set, at venstre havde slået fast — således at vælgerne i forvejen vidste det — at man kunne regne sikkert med, at venstre ikke ville danne en ren venstre-regering, når det var slået fast, at det ikke kunne blive en venstre-konservativ regering.

Jeg vil gerne spørge, for jeg synes, det er afgørende nødvendigt at få dette oplyst, inden vi slutter denne debat: hvor har det ærede medlem sagt det, hvor har det ærede medlem gjort rede for det standpunkt? Er det kommet offentligt frem? Det er meget afgørende for mig at få besked om det, ja, jeg vil sige det sådan, at jeg skylder det ærede medlem en undskyldning, hvis det ærede medlem har sagt det herinde forud for valget. Jeg forstår ikke, at det ærede medlem ikke har mindet om det noget før, men hvor er det blevet sagt?

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Det ærede medlem hr. Aksel Møller har ret, når han siger, at vi ønskede at få

disse afgiftslove gennemført så hurtigt som muligt, og han har også ret til at få en anerkendelse og en tak, fordi oppositionen ikke ved et krav om fristernes overholdelse forhindrede os heri. Jeg skulle måske nok have udtalt mig lidt klarere før, for på det punkt er der ikke nogen som helst baggrund for kritik eller angreb på det ærede medlem eller de to partier. Det, som for mig er afgørende, er imidlertid, at jeg havde forstået i går, at der var en trang til at se hele krisekomplekset i en større sammenhæng, og at man derfor også ønskede at få spørgsmålet om disse afgiftsvedtagelser behandlet med lidt bedre tid. Hvis et sådant ønske var fremsat, ville vi have overvundet vore betænkeligheder, men et sådant ønske er ikke fremsat. Jeg indrømmer, at jeg var overrasket, da jeg sent i går aftes under udarbejdelsen af det par ord, jeg skulle sige her i dag, mødtes med finansministeren og fik at vide, at forhandlingerne var afsluttet, og at der overhovedet ikke havde været nogen tendens fra oppositionens side til at gå ind i en saglig forhandling om hverken dette spørgsmål eller andre ting. Det har overrasket mig, og det var i den sammenhæng, jeg gjorde min bemærkning for et øjeblik siden.

Minister Viggo Stareke: Det er et meget lille problem, det om Vestkysten, og jeg vil ærligt sige, at jeg tror, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen er i god tro, ligesom jeg var i god tro, og jeg kan ikke se andet, end at man må fortsætte diskussionen om denne detalje i Vestkysten, hvis man finder det umagen værd.

(Kort bemærkning).

Erik Eriksen: Den højtærede økonomiminister vil nu hævde, at det, han sagde ved mødet på Nyborg Strand, skal jeg forstå på den måde, at det var noget, der tog sigte på den økonomiske politik fremetter; jeg har da også opfattet den høje regerings kompleks af lovforslag således, at det er noget, der har henblik på såvel den økonomiske som den akutte valutariske situation; således må jeg forstå det, og det er deri, forskellen ligger.

Endelig siger det ærede medlem eller rettere den højtærede minister — det er

[Erik Eriksen.]

ikke til at huske, det er, fordi det er så forkvaklet det hele — endelig siger den højtærede minister, at det skal ikke være således, at 75 medlemmer skal have den hele indflydelse. Nej, men den højtærede ministers taktik går jo ud på, at 14 medlemmer fortsat skal have den ... (*Afbrydelser*: Nej!) ... Jo, det er det, den går ud på ... (*Økonomiministeren* [Bertel Dahlgaard]: Nej, det må vel være de andre!). Nu har jeg endelig fået lejlighed til virkelig at sige min mening til den højtærede minister om det radikale venstres stilling, som er den, at — det er min bestemte opfattelse — det radikale venstre kun vil støtte os som regering i de situationer, hvor socialdemokratiet ikke vil have regeringsmagten.

Det ærede medlem hr. A. C. Normann spørger, hvordan han kunne vide noget om, at dette var venstres stilling. Må jeg minde det ærede medlem om den debat, der fandt sted her i tinget, hvor jeg udtrykkeligt understregede, at jeg med alle til rådighed stående kræfter ville bevare samarbejdet med det konservative folkeparti. Må jeg videre gøre opmærksom på, at i en af de valgpiecer, vi udsendte, var det udtrykkeligt understreget, at vi ville genoptage det arbejde, der blev afbrudt i 1953. Jeg mener, der heri ligger med absolut klarhed, at vi ønskede dette samarbejde med de konservative; der er ikke et menneske, som har været i tvivl om det. Det, der har været tvivl om, og det, der nu volder vanskeligheder og piner det ærede medlem, er, at han er kommet ind i det makkerskab, som hans egne folk ude omkring i landet ikke forstår. Den dårlige samvittighed lyser jo ud af det ærede medlems ord, hver gang han taler. Frygten for, hvad der kan komme ud af den politik, hans regering har foreslået, lyser ud af det ærede medlem. Det er derfor, det ærede medlem fortæller om, hvilken umådelig indflydelse vi andre kan få, hvis vi vil melde os.

Hr. formand, hvis jeg lover at holde mig i ro, må jeg så bede om et halvt minut ekstra?

Den højtærede minister hr. Viggo Starcke siger, at han har handlet i god tro. Det tvivler jeg da ikke på, når den højtærede minister siger det, men så er det altså en fejltagelse. (*Minister Viggo Starcke*: Nej!). Nå ja, det ved jeg ikke. Jeg kan videre sige i fortsættelse af det citat, jeg bragte for et øjeblik siden, at proprietær Møller udtrykkelig tilføjede, at selv retsstatsbladet *Vejen* Frems redaktør famler i blinde, fordi han ikke har kendt protokollen, som den højtærede minister hr. Viggo Starcke kaldte en gentlemen's agreement.

Økonomiministeren (Bertel Dahlgaard):

Det ærede medlem hr. Erik Eriksens almindelige mistænkeliggørelse har jeg ikke nødig at svare på. Men jeg vil gerne spørge det ærede medlem: hvad mener det ærede medlem egentlig med, at det drejer sig om, hvorvidt 14 medlemmer skal afgøre, hvordan en regering skal sammensættes? Det ærede medlem ved vel, at partier repræsenterende op imod 100 medlemmer over for kongen, over for offentligheden har udtalt, at de ikke ville tolerere en regering som den, de 75 søgte at diktere.

(Kort bemærkning).

A. C. Normann: Jeg er glad for, at jeg ikke behøver at give det ærede medlem hr. Erik Eriksen den undskyldning. Det ville have forudsat, at jeg var omtrent den eneste her i landet, der ikke vidste besked med venstres stilling. Nu fører det ærede medlem det derhen, at han siger: jeg har sagt i forvejen, at vi med alle til rådighed stående midler ville bevare samarbejdet med de konservative og arbejde for et nært samarbejde med de konservative. Det har jeg også læst, jeg har læst den tale omhyggeligt også forud for denne debat; det var jeg ganske klar over, men

[A. C. Normann.]

det er ikke det, det drejer sig om. Det drejer sig om, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen vil give det udseende af, at venstre havde givet besked om, hvad der dernæst skulle ske, når de ikke kunne få det regeringsamarbejde med de konservative — samarbejde kan de altid få, men der er her tale om regeringssamarbejde — om venstre i dette tilfælde ville foretrække en H. C. Hansen-regering eller en ren venstre-regering. Dét er det, jeg siger, at der herskede uklarhed, da folk gik til valgurnerne. Ingen venstremænd gjorde noget for at hæve denne uklarhed.

(Kort bemærkning).

Erik Eriksen: Jeg vil gerne sige til den højtærede økonomiminister, at det, der ligger i mine ord om de 14, og det, jeg ønsker at fastslå, er det enkle, at disse 14 radikale medlemmer har benyttet deres indflydelse og deres forhandlingskunst til at få det lagt til rette således, at det nu er fastslået, at man hellere vil samarbejde med socialdemokratiet og retsforbundet og derigennem holde den venstre-konservative regering ude, som valget anviste.

(Kort bemærkning).

Aksel Møller: Det ærede medlem hr. Erik Eriksens sidste bemærkning er så klar og tydelig, at den næppe kan efterlade nogen tvivl hos den højtærede økonomiminister.

Når jeg har bedt om ordet for en kort bemærkning yderligere, inden debatten formentlig slutter, er det af hensyn til en anden bemærkning, som den højtærede økonomiminister fremsatte, nemlig bemærkningen om, at partier, der repræsenterer, jeg tror, han sagde 100 medlemmer i det høje ting, over for kongen frarådede en regering, hvori det konservative folkeparti havde sæde sammen med venstre.

Jeg vil gerne herom sige, at statsretligt forekommer det mig fuldstændig forkasteligt, hvis forholdet er det, at partier i deres råd til kongen skal kunne forhindre en regeringsdannelse, som valget gør naturlig, nemlig ved at fraråde en bestemt sammensætning af en regering. Dansk parlamentarisk sædvane er, at kongen overlader

til en person at danne regering. Det er sagt tidligere i dag, men det er formentlig nyttigt, at det fastholdes. Vi står jo med en ny grundlov og skal se at få skabt en holdbar parlamentarisk praksis. Folketinget har den mulighed, hvis det får en regering, som det ikke ønsker at vise tillid, at vedtage et mistillidsvotum. Det fremgår klart af den ny grundlov. Men at prøve at fælde den mand, som skal danne regering, med et negativt råd på trappen til Amalienborg er efter min mening at drage kronen ind i en politik, som skal afgøres i dette høje ting.

Der er talt om landshold i dag og om linjevogtere. Jeg vil gøre opmærksom på, at der almindeligvis i en sådan kamp også er noget, der hedder en dommer, og dommeren er en såre vigtig person. Ved valget blev der dømt straffe mod socialdemokratiet. Ja, nu ser den højtærede økonomiminister nærmest ud, som om han ikke forstod det; han har det udtryk, som den højtærede minister før kaldte opvakt. Der blev dømt straffe, men forholdet var det, at den højtærede økonomiminister og hans parti forhindrede, at det blev ført ud i livet.

Økonomiministeren (Bertel Dahlgaard): Det er dog de mærkeligste parlamentariske forestillinger, der hersker i visse kredse i det høje ting. Man skulle ikke tro det muligt. Hvad tror det ærede medlem hr. Aksel Møller egentlig partierne henvender sig til kongen for? Mon ikke for at oplyse kongen om den parlamentariske tilstand i folketinget. Det er deres pligt. Det er kongens opgave at skønne, efter at disse meddelelser er givet. Det ærede medlem mener, at regeringsdannelsen skulle overlades til en person, som derefter suverænt skulle kunne afgøre, hvorvidt han vil danne regering, og med hvem han vil danne regering. Må jeg gøre det ærede medlem opmærksom på, at i de vesteuropæiske parlamentarisk styrede lande foregår det på den måde, at statsoverhovedet, præsidenten eller kongen, anmoder en mand om at undersøge mulighederne for at danne en parlamentarisk regering, hvorefter den pågældende mand vender tilbage og oplyser statsoverhovedet om, hvorvidt han efter forhandlinger med andre partier er i stand dertil. Hvis det

[Økonomiministeren.]

ærede medlem ... Jeg synes, det ærede medlem hr. Erik Eriksen gestikulerer! (*Erik Eriksen*: Jeg er så optaget af den højtærede ministers tale!). Hvis det ærede medlem hr. Erik Eriksen havde fået overdraget at danne regeringen, måtte han formentlig være vendt tilbage til statsoverhovedet og have meddelt, at der her i tinget var i hvert tilfælde 3 eller 4 partier, som ikke ville tolerere denne regering.

(Kort bemærkning).

Aksel Møller: Ja, vi er nu nok ikke så forfærdelig langt fra hinanden, når det kommer til stykket. Den højtærede økonomiminister har ganske nøje manuduceret os i, hvad der burde være sket. Statsoverhovedets stilling var, at han skulle udpege en mand, til hvem det kunne overlades at undersøge, om han kunne danne regering. Hvilken mand da? Naturligvis den, som havde vundet valget. Hvem pegede den højtærede økonomiminister på? Han pegede på den, der havde tabt valget. Hvad gjorde den højtærede økonomiminister dermed? Han forhindrede det ærede medlem hr. Erik Eriksen i at få overladt den opgave at undersøge, om der kunne dannes en regering med parlamentarisk basis i tinget. Den højtærede økonomiminister har ret i sin bedømmelse af, hvordan sådan noget bør gå for sig. Men undersøgelsen fandt ikke sted af den mand, som det var naturligt at overlade den til.

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Ja, undskyld, at jeg blander mig ind i arrangementet! Forholdet er det, at dette tings største partis formand som fungerende statsminister er blevet overdraget at undersøge, om der kunne dannes en flertalsregering. Da dette havde vist sig ikke at være muligt, viste der sig andre muligheder, som på daværende tidspunkt ikke forelå.

Det er en kendsgerning, som jeg tror man skal regne med, at der er dannet en flertalsregering, og det stykke spilfægteri, som laves i øjeblikket af det ærede medlem hr. Aksel Møller, synes jeg ganske roligt han kan spare sig.

Økonomiministeren (Bertel Dahlgaard): Det smerter mig at skulle sige det; men det

ærede medlem hr. Aksel Møller tænker ikke logisk i dag. Det ærede medlem siger — for at finde et argument imod, hvad jeg har sagt — at kongen skulle overdrage en mand at danne regering. Nej, kongen skulle aldeles ikke overdrage en mand at danne regering. Kongens parlamentariske opgave er på den måde, han finder det rigtigt, så neutralt som muligt at undersøge, om der er mulighed for at danne en regering, som har parlamentarisk basis i folketinget; men kongen har aldeles ikke nogen pligt til at henvende sig til en bestemt mand. Det, der foregik, var, at der kom til at foreligge en mulighed for, at der kunne dannes endogså en flertalsregering; det var rimeligt at undersøge denne mulighed, og det bad kongen den fungerende statsminister gøre.

Det forekommer mig, at kongens optæden har været fuldkommen korrekt og i enhver henseende parlamentarisk uangribelig.

(Kort bemærkning).

Aksel Møller: Jeg går ud fra, at den højtærede økonomiminister, når han tænker nærmere over det, vil være klar over, at jeg ikke har nogen kritik at rette mod kongen. Jeg har en kritik at rette mod de råd, som er givet kongen, mod det råd, som det daværende ærede medlem hr. Bertel Dahlgaard gav kongen, nemlig at man skulle overlade til socialdemokratiets leder at undersøge, hvorvidt der under den ene eller den anden form kunne dannes en flertalsregering. Hvis den højtærede økonomiminister havde været en virkelig ven af tanken om en liberal regering, selv som den yderste konsekvens en ren venstre-regering, havde det været rimeligt, om han havde givet det råd, at det ærede medlem hr. Erik Eriksen fik opgaven overdraget. Det ville have været en naturlig udgang på situationen.

Den højtærede statsminister, som har blandet sig i denne debat, og som har al mulig anledning, naturligvis, til det — det er jo blandt andet også hans handlinger, der diskuteres — den højtærede statsminister havde demissioneret. Der var fuldstændig fri mulighed for at råde kongen. Det, jeg bebrejder den højtærede økonomiminister og det radikale venstre, er, at han ikke gav et råd, som virkelig var i overensstemmelse

[Aksel Møller.]

med den liberale indstilling, han har foregivet at have.

Når den højtærede statsminister forvisser os om, at det er endt med en flertalsregering, og at det er det, det drejer sig om, så siger jeg: ja, efter denne debat er jeg fuldstændig klar over, at vi har en flertalsregering over for os. Jeg kender ganske nøje de vilkår, den vil give oppositionen; det er tydeligt at høre!

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Hvor meget det ærede medlem har forstået af den side af sagen, er overladt til den nærmeste tid at tale med om. Jeg beder det ærede medlem hr. Aksel Møller meget undskylde, at jeg blander mig ind i et anliggende, der berører mit parti, der berører mig personligt, der berører regeringen. Men vil det ærede medlem hr. Aksel Møller gøre mig en ganske bestemt tjeneste? Vil det ærede medlem fortælle mig, hvilken realitetsforskel med hensyn til regeringsdannelse der var kommet ud af, at ikke jeg, men det ærede medlem hr. Erik Eriksen havde ført forhandlingerne? Må jeg få det at vide?

(Kort bemærkning).

Aksel Møller: Der ville have været den realitetsforskel, at det var blevet betroet lederen af det parti, der havde vundet valget, at prøve på at danne en flertalsregering. Det ville i sandhed, synes jeg, være en realitetsforskel.

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Jeg erindrer meget vel forhandlingerne. De bestod i, at de ærede medlemmer hr. Jørgen Jørgensen (Lejre) og hr. Bertel Dahlgaard spurgte de ærede medlemmer hr. Erik Eriksen og hr. Aksel Møller, om de ville deltage i en flertalsregering, hvortil de svarede nej, og at de pågældende havde spurgt, om de ville deltage under det ærede medlem hr. Erik Eriksens ledelse. Dertil svarede de nej. De gjorde dog den undtagelse, at de ville gerne have en flertalsregering bestående af venstre, de konservative og det radikale venstre. (*Erik Eriksen:* Ja vel, ja!). Ja, det er ingen hemmelighed; det er sagt til hele landet for lang tid siden,

så nogen overraskelse kan det ikke være. Dertil sagde imidlertid det radikale venstre nej, og de to partier erklærede, at de ikke kunne tænke sig at være med i en regering, hvori også socialdemokratiet deltog. Det ligger jo aldeles klart. Og hvad så? Hvor er forskellen? Må jeg spørge det ærede medlem hr. Aksel Møller: hvor er forskellen? Jeg synes selv, det var rimeligt, det erkender jeg, at den fungerende statsminister eller, om man vil feje det til side, så det største partis formand eller leder førte disse forhandlinger. Men hvad forskel havde det gjort, om det ærede medlem hr. Erik Eriksen havde siddet for bordenden og havde måttet gå til kongen og give den besked? Mener det ærede medlem hr. Aksel Møller, at realiteten i partiernes stillingtagen så ville have været anderledes? Det må vel være realiteten, der betyder noget, og ikke spørgsmålet om, hvorvidt den ene eller den anden skulle have givet et helt andet råd til kongen. Kongen er ude af billedet i den forstand, at der er givet ham de råd, han har fulgt; det er vi enige om. Det er partiernes standpunkter, det drejer sig om, og dér spørger jeg: hvad berettiger det ærede medlem til at mene, at partiernes standpunkter ville have været anderledes, såfremt det ærede medlem hr. Erik Eriksen og ikke jeg havde ført disse forhandlinger?

(Kort bemærkning).

Aksel Møller: Den højtærede statsminister vil åbenbart ikke ind på den side af sagen, som for mig er den vigtigste. Det er nemlig ikke det problem, hvordan forhandlingerne blev ført, da det endelig var overladt til den højtærede statsminister som fungerende statsminister at lede dem, men hvorledes det råd var, og hvem der gav det råd at overlade det til den fungerende statsminister at lede disse forhandlinger. Det skete jo nemlig før forhandlingerne, og det råd gav det radikale venstre. (*Stats- og udenrigsministeren [H. C. Hansen]:* Og socialdemokratiet!). Ja, ja, socialdemokratiet, det er jo klart. Men den springende politiske styrke i situationen var det radikale venstre, og hvis disse forhandlinger var blevet ført under ledelse af det ærede medlem hr. Erik Eriksen, havde de politiske

[Aksel Møller.]

faktorer her i landet skuldet tage stilling til en helt anden situation end den, de skulde tage stilling til, da forhandlingerne blev ledet af den fungerende statsminister.

Så vil den højtærede statsminister med sin sans for debattens kunst spørge: hvilken anden situation? (*Stats- og udenrigsministeren* [H. C. Hansen]: Ja!). I politik former det sig jo sådan — det står ude i vandrehallen — at den, der forstår fuglenes sprog, kan blive minister. (*Afbyrdelse*: Ja, det var det, der var galt!). Den højtærede statsminister forstår jo udmærket fuglenes tale og ved udmærket vel, at denne anden situation havde betydning, at det radikale venstre skulde have sagt nej til det ærede medlem hr. Erik Eriksen.

Økonomiministeren (Bertel Dahlgaard):

Den konklusion, jeg drager af det ærede medlems sidste udtalelser, er, at han i hvert tilfælde ikke forstod fuglenes tale.

Det ærede medlem siger nu, at han ikke kritiserer kongen — det bør han heller ikke gøre — selv om realiteten i det, det ærede medlem sagde, syntes at indeholde en sådan kritik. Han siger nu, at det, han kritiserer, er det råd, det radikale venstre gav kongen. Nu må jeg for det første dertil sige, at det ærede medlem og hans parti er ganske inkompetente til at kritisere de råd, vi giver kongen, det er en sag for sig; men det ærede medlem vil altså virkelig fremføre den argumentation, at det for det radikale venstre, som var, jeg tør nok sige, en meget stærk tilhænger af dannelsen af en samlingsregering, havde været en pligt at tilråde kongen at henvende sig til den mand, som vi måtte antage var modstander af en samlingsregering. Det drejer sig ikke om et partipolitisk synspunkt fra vor side, men det var et meget alvorligt problem for os, om det i den situation, landet er i, ikke var noget af det allervigtigste at få klaret, om det var muligt at samle folketinget omkring en samlingsregering.

Jeg tror i øvrigt ikke, det er muligt at fremføre nogen berettiget kritik med hensyn til det råd, vi gav kongen, og det er der vel også nogen grund til at mene at der ikke er, alene af den grund, at Hans Majestæt Kongen fulgte det råd.

Stats- og udenrigsministeren (H. C. Hansen): Det i forhold til det ærede medlem hr. Aksel Møllers egne betragtninger mislykkede billede med den, der forstår fuglenes sang, skal jeg lade ligge; det kan jo i øvrigt kun tages til indtægt for mig, i hvert fald hvis vi skal tage sammenligningen bogstaveligt. Men der er hos det ærede medlem, som der har været det hos det ærede medlem hr. Erik Eriksen, i denne situation en mærkværdig tilbøjelighed til at betragte socialdemokratiet, med dets stilling som dette tings største parti, som noget, man ikke tager med ind i sammenstillingen og sammentællingen. Det skulde man lade være med, for dér har man forregnet sig. Man har regnet med, at et parti, der mistede de mandater, vi mistede ved valget — det var nu ikke noget fantastisk nederlag, men en tilbagegang — at vi uden videre kunne fejles til side. Det er muligt, at vi kunne det, men det forudsatte, at de to partier, der i dag sidder på oppositionsbænken, havde vist evne til at manøvrere i en situation som den, der forelå, på realistisk politisk grundlag. Det har de ikke vist evne til, eller bedre sagt — for det er min overbevisning — det har de ikke villet; jo, de konservative, de har villet, men det ærede medlem hr. Erik Eriksen havde truffet sin beslutning, han ville ikke danne regering i denne situation — lad hans motiv være det ene eller det andet, det er hans sag — han ville kun danne den venstre-konservative regering; som han vidste han ikke kunne danne; men selv danne en regering ville han ikke. Under de omstændigheder har de tre partier, der har haft mulighed for og har vist evne til at forhandle sig til rette om et sagligt arbejdsgrundlag, dannet regeringen, og så bliver alt det dér småpilleri, som det ærede medlem hr. Aksel Møller piller frem her til slut, fuldstændig ligegyldigt, og det vil det også være over for historien.

(Kort bemærkning).

Aksel Møller: Den højtærede statsminister plejer jo at sværme for de politiske realiteter; men det forekommer mig, at han ved denne lejlighed alt for let kommer over noget

[Aksel Møller.]

andet, der også har betydning i politik, nemlig hvad vælgerne mente, hvordan vælgerne i et folkestyret land bedømte den udgang, der kom på dette. Man ser jo den kritik, som er rejst imod den regering, han har skabt. Nærmere at gå ind på dette ville være en gentagelse af disse to dages diskussion. Men man skal ikke overse det. Vælgerne føler, at der er sket noget, som er i modstrid med de tendenser, der var udløst, og de synspunkter, der var lagt for dagen inden valget. Den højtærede økonomiministers sagde om samlingsregeringen, at det var det radikale venstres opgave at prøve denne tanke, men det radikale venstres ledende mænd måtte dog vide, at den højtærede stats- og udenrigsminister allerede under valgkampen tog afstand fra dannelsen af en samlingsregering.

Stats- og udenrigsministeren (*H. C. Hansen*): Jeg har spurgt det ærede medlem, hvad forskel der ville have været, hvis det ærede medlem hr. Erik Eriksen havde ledet disse forhandlinger. Vi har intet svar fået af den grund, at det kan der ikke gives noget forstandigt svar på. Når det ærede medlem hr. Aksel Møller nu siger, at man må rette sig efter, hvad vælgerne mener, gentager jeg, hvad jeg tidligere har sagt: det ærede medlem kan gøre sig selv og os andre en betydelig tjeneste ved at tale på de vælgeres vegne, han repræsenterer, men ikke på socialdemokratiets vælgeres vegne, ikke på det radikale venstres vælgeres vegne og ikke på retsforbundets vælgeres vegne. Han kan tale for sig selv og på sine egne vælgeres vegne, og hvis han gør det og i givet fald har bemyndigelse fra det ærede medlem hr. Erik Eriksen, kan de regne sammen, så meget de har lyst til, og finde ud af, at de repræsenterer et væsentligt mindretal i forhold til det tal, regeringen repræsenterer. Så kan han overlade det til os at tale på folkeflertallets vegne.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 18. juni kl. 14 med følgende dagsorden:

- 1) *Valg af 1 statsrevisor* (i stedet for undervisningsminister Jørgen Jørgensen) og *1 stedfortræder*.

- 2) *Valg af 8 medlemmer og 8 stedfortrædere til folketingets Grønlandsudvalg.*

- 3) *Valg af 3 medlemmer af Danmarks nationalbankens repræsentantskab* (i stedet for arbejds- og boligminister Bundvad, folketingsmand Einer-Jensen og økonomiminister Bertel Dahlgaard).

- 4) *Valg af 1 medlem til statens jordlovsudvalg* (i stedet for landbrugsminister Skytte).

- 5) *Valg af 1 medlem til lønningrådet* (i stedet for Arnth-Jensen).

- 6) *Fortsættelse af første behandling af:*
Forslag til lov om et stabiliseringslån.

- 7) *Første behandling af:*
Forslag til lov om ændringer i lov om selvangivelsen af indkomst- og formue, om foranstaltninger til kontrol med selvangivelsen og om straffen for skatte-svig m. v.

- 8) *Første behandling af:*
Forslag til lov om investeringsfonds.

- 9) *Første behandling af:*
Forslag til lov om skattefri afskrivninger m. v.

Formanden meddelte sluttelig planen for tingets øvrige møder i den følgende uge.

Mødet hævet kl. 18²⁰.

8. møde.

Tirsdag den 18. juni kl. 14.

Formanden: Medlemmer af folketinget Alfred Jensen, Ragnhild Andersen og Aksel Larsen har meddelt mig, at de ønsker her i tinget mundtligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændringer i lov om byggeri med offentlig støtte.